

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 5 - 2020
från Kalle Eriksson

Ännu fler läsare

Återigen kan jag hälsa nya läsare välkomna. Det är naturligtvis stimulerande för mig, när det kommer mejl från personer, som vill komma med på mina distributionslistor. Det sporrar mig till fortsatta ansträngningar för att leverera ett intressant och spännande innehåll.

Mina tidigare Nyhetsbrev finns att läsa på min hemsida - Bjareforlaget.com

Under årens lopp

Har jag fått åtskilligt med information från mina läsare. Det har sedan kunnat berika innehållet i Nyhetsbrev. Välkommen även du med material till kommande Nyhetsbrev.

Har du någon

I din bekantskapskrets, som du tror skulle uppskatta att få mina Nyhetsbrev, får du givetvis gärna tipsa vederbörande. Du kan också tipsa mig. Jag behöver en mejladress till din bekanting. Samtidigt som du tipsar om Nyhetsbrev kan du informera om mina böcker. Några är slutsålda. Andra finns kvar som **enstaka** exemplar. Mer info i slutet av detta Nyhetsbrev.

Lovord för Skåne på 1700-talet.

”Det gifs ingen himlabryn sällare än i Skåne. Aldrig annat än Säd, Boskap och sol under sommaren. Rägn och blåst och kråkor om hösten och Drifvor och hafvets djup i snön om

vintern. Men jag har aldrig hört jordägarna beklaga sig deröfver och önska sig bebo nordliga delar”

Den här skildringen skrevs av målaren och filosofen Karl August Ehrensvärd 1795. Vi kan låna ytterligare några ord ur hans skildring av ”Skåne och skåningar”:

”Ifrån landsvägen skådar man ofta utströdde synämnen i anledning af landets seder och årstiden.

Ibland möter man sju till åtta välklädda bondqvinor, alla pålastade en enda vagn efter herrgårdsarbetet i sällskap med många andra blomsterlastade dyngvagnar, ständigt i fullt traf.

Aldrig illa klädt folk på en väg. Landsvägen är bondfolkets galleri.

Ibland ser man styrkans döttrar utspridda i rena linnen på äng och åker mellan härar af rödbrusiga bönder. Ibland återsamlade till dagsvärken som till högtid och icke till arbete.”

. Citatet från Ehrensvärd har jag hämtat i boken ”Året om med skånsk mat och kultur”. (Som synes har jag bibehållit den ursprungliga stavningen.)

Jag kan tänka mig att under årets olika delar återkomma till innehållet i den boken.

Skåne - ett genomgångsland.

Skåne har alltid varit ett genomgångsland, där intryck och influenser från söder och från norr har blandats. Ett av resultaten är, att maten rent påtagligt har kryddats och saltats kraftigare än längre norrut i landet, beroende på billigare import av både kryddor och salt. Skåne ligger ju bättre till för skeppsfarten söderifrån. ”Spickeskinka”, ”spickekorv” och ”spickesill” har fått sin benämning av att det var kött eller fisk som (oftast efter saltning och/eller rökning) spändes upp för torkning med hjälp av ”spekar.”

De ingrävda husen på åsen

Förr i tiden var fattigdomen utbredd. För de allra fattigaste som önskade en egen bostad var det enkla torpet på en mark som markägaren av olika skäl kunde ställas gratis till förfogande.

De allra fattigaste skapade sin bostad genom att bygga ett s.k. ingrävt hus.

Huset byggdes i en sluttning, där man grävde fram en yta för huset. Med stenar som man plockat på platsen kunde man hålla jorden på plats. Det blev nu vägg för ena sida av huset.

På detta sätt kunde torparen minska kostnaderna för virke.

Jordstuga

Var också en benämning på denna typ av ”ingrävda” hus. Även beteckningen backstuga kan förekomma. Den här sortens hus fanns under 1800-talet i norra Skåne. I våra trakter var det framför allt på Hallandsås, som sådana stugor förekom.

I skriften ”Jordstugor i Sydsverige” redovisas en undersökning som gjorts vid etnologiska institutionen i Lund.

I skriften definieras ordet Jordstuga:

”Jordstuga betecknar en i backen delvis ingrävd stuga, vars huvudsakliga funktion är att brukas som permanent bostad”.

De som bodde i dessa jordstugor - eller backstugor - benämndes i regel backstugusittare. Även detta begrepp har definierats i den ovan nämnda skrift:

” Backstugusittare och inhysesfolket under tidernas lopp rekryterades af två skilda folkelement. Dels hafva dessa människor varit gamla afskedade soldater, gammalt utarbetat folk i allmänhet, afsigkomna och försupna bönder och torpare, gamla sjömän, lösa kvinnfolk - sålunda i allmänhet på den yttersta gränsen af samhället och på detta tärande personer”.

Det är som synes formuleringar som idag inte skulle vara möjliga att använda om en grupp människor. Den som skrivit detta tycks helt sakna känsla för de människor, som nu tvingats avstå från ett ”riktigt” hus och i stället bo i en jordstuga. Formuleringarna ger oss en bild av hur många på den tiden såg på de utsatta och utslagna i samhället. Man såg dessa utslagna och utsatta som ”tärande på samhället”.

Hovs kommunalnämnd ang. gångposten 1878.

”Kommunalstämman beslöt vidare att skyndsamt aflåta en skrivelse till Vestra Karups kommunalstämma med följande förslag:

Houfs och Vestra Karup kommunalstämmor besluta att ingå till Öfverpost Directörs Embetet med en anhållan om att poststationen som är ämnad att förblifva i Vestra Karup må flyttas till Houf, hwarwid båda socknarna i mån af folkmängd eller fyrktal gemensamt bekostar en gångpost, som fyra gånger i veckan går från Houf till V. Karup samt lika många gånger åter. Detta skulle åstadkomma en större fördel för båda socknarna och ej minst för W. Karups socken som derigenom en snabb postkommunikation med Båstad samt bref och tidningar dubbelt så ofta i veckan som hittills, när härtill kommer, att wäl hälften om ej större delen af W. karups socken har lika nära till Houf som till W. Karup, när ej de byarna medräknas som hafwa bekvämligare att begagna Torekows och Båstads poststationer

För Postverket kunde den fördelen vinnas, att gångposten från Engelholm kunde stanna i Grefvie och således gångpostlista i Grefvie, Houf och W. Karup indragas

Skulle ej W.karup vilja förena sig med Houf i en sådan ansökan, som här ofvan omförmäles, så bör Houfs socken ensam derom göra ansökan. hwarvid de fördelar som nu erbjudes åt W. Karups socken ej kommer ifråga.

1868. Hungersnöden lindrades av sillen

I slutet av 1860-talet drabbades Bjäre - liksom stora delar av Sverige - av en katastrofal hungersnöd. I mitt arkiv hittar jag ett handskrivet papper, på vilket den kände hembygdsforskaren Nils J. Nilsson på sin ålders höst velat nedteckna den tidens problem för bjäreborna. Det handskrivna vittnar om en hand som darrar. Jag fick vid den tiden ofta sådana små berättelser från Nils. Mot slutet av sin levnad var Nils J. angelägen om att minnena om livet i Bjäre förr inte skulle försvinna genom att han själv var borta. Nils J. litade på att jag skulle ta hand om den information han lämnat mig och se till att den blev förd vidare till allmänheten. Det är den förpliktelsen jag känner, när jag nu skriver detta:

”År 1868 fick Ramsjö hamn en oskattbar betydelse. Det var det svåra missväxtåret. Regn föll inte under hela sommaren och någon brödsäd fanns knappast att tillgå. Som tur var blev det året ett av våra bästa sill-år. Mängder av sill fördes iland och saltades och lagrades.

Redan i mars månad var brödsäden slut i de flesta hem i Bjäre. Något utsäde fanns inte att tillgå.

Ekonomiskt sett blev nog året ändå lyckligt för vissa. Efterfrågan på sill hade blivit stor. Sill var nu det enda som människorna fick livnära sig på

1.Särskilt i Småland var missväxten fruktansvärd. Därför kom det många fattiga från Småland till kusten för att be om mat och husrum. Många hade sina små barn med sig. Man ställde förhoppningen, att de boende vid kusten, som hade tillgång till sillen, skulle kunna hjälpa dem som var i nöd.

Nils J. ger oss även följande lilla berättelse, som blir en bild av den tiden.

Nils berättar:

”I städerna var efterfrågan på sill stor. Därför tog farfar en tunna sill och seglade till Malmö. Där kunde han byta sillen mot utsäde.

Om vi inte haft Ramsjö hamn under detta missväxtår och därmed skaffat oss sill, hade katastrofen blivit ännu värre.”

Kampen mot ollonborrar.

Under 1800-talet förde kommunerna i Bjäre en intensiv kamp mot ollonborren. Rättare sagt: mot ollonborrens larver. Kommunerna engagerade sig bl.a. genom att utbetala ersättning till dem som gick på jakt efter ollonborrar och som kunde visa upp resultat genom att till nämndens ledamöter inlämna ollonborrar och larver.

Vi möter ärendet i åtskilliga kommunala protokoll. Här några exempel:

Hovs kommunalnämnd 7 november 1877:

§ 1.” ...att kommunen åtager sig att plocka 800 fat dels ollonborrar dels larfwer som dödade skola överlämnas i till kommunalnämndens ledamöter”.

§ 2.

Priset bestämdes till 20 öre per kanna.

Problemen tycks ha förvärrats åtskilligt. I ett protokoll från 9 december samma år skärper man tonen åtskilligt.

”§ 1. Besluta angående åtgärder vidtagande för utdödande af ollonborrar och des larfwer, emedan dessa å senare tiden och i synnerhet det sistförlutna året gjort en till inemot 50 000 kr beräknad skada å innevarande års gröda.

§ 2. ...att hwarje hemman samlar och till kommunal nämndens ledamöter levererar 20 fat ollonborrar och dess larfwer, eller ock erlägger 40 kronor samt hwarje matlag en kubikfot eller och erlägger 2 kronor”.

Min boklåda

Boktitel	Pris	Reapris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	350	70
Nära havet trivs jag bäst	350	

De böcker, som är slutsålda hos mig, kan ev. finnas som enstaka exemplar hos våra säljställen - bokhandel i Båstad, Ängelholm och Laholm samt vissa säljställen på bjärehalvön.

Ovan angivna reapriser gäller vid köp direkt hos mig.

Kontakta mig gärna för ytterligare information.

Vänligen

Kalle Eriksson

Hallavaravägen 102, 269 91 Båstad

kalle@bjarenet.com

0431-365 332